

С.О. Скворцова

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
математики і методики її навчання,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса
skvo08@i.ua

**ОНОВЛЕНА ПРОГРАМА «МАТЕМАТИКА. 1 – 4 КЛАСИ» (2016 р.):
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ
МІЖ ДОШКІЛЛЯМ І ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ**

Сучасний світ характеризується швидким зростанням інформаційних потоків, вільним доступом до будь-якої інформації у мережі Інтернет, можливістю навчатися з використанням відеокурсів, відеоуроків тощо. Це, у свою чергу, актуалізує проблему ефективного пошуку інформації, яка є істиною. Тому, на перший план виходять компетентності сучасної людини, пов'язані із здатністю до аналізу, узагальнення, до критичного мислення. Оскільки, ці здатності починають формуватися ще у початковій школі, то на думку міністра освіти і науки Л. Гриневич, існує потреба у перегляді та оновленні змісту навчання молодших школярів.

Виходячи з вищезазначеного, за ініціативи МОН України у червні – липні 2016 року відбулося інтерактивне розвантаження програм для початкової школи. На інтернет сайті ed-era.com в рамках I-го етапу розвантаження було виставлено програми у редакції 2015 року, а в рамках II-го етапу – оновлені програми, до яких і батьки, і вчителі, і науковці могли залишити свої коментарі. Таким чином, на сьогодні ми маємо оновлену програму з математики, яка істотно відрізняється від попередньої в розділі Державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Між тим, зміст навчання математики залишився, майже без змін, і це є природнім, бо формування прийомів розумових дій, розвиток критичного мислення учнів, можна ефективно здійснювати на математичному змісті, який традиційно пропонується для опанування молодшими школярами. Інша справа – застосування вчителями сучасних методик, які спрямовані на розвиток дитини, а не механічне заучування.

Зміст навчання математики в початковій школі є гарним «тренажером» для формування в учнів прийомів розумових дій: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації тощо; для розвитку функціонального мислення дитини, що є важливим з огляду на те, що ситуації, які спостерігаються у навколишньому середовищі, здебільше, мають функціональну природу. Отже, сьогодні на перший план виходить не зміст навчання, а методика формування в учнів математичних понять, умінь і навичок, набуття ними досвіду математичної діяльності та його застосування у навчально-пізнавальних та практико зорієнтованих ситуаціях.

Очевидно, що методику навчання певних елементів змісту, спрямовану на їх дослідження, прописати у програмі неможливо, але програма може спрямовувати вчителя на досягнення результатів навчання, які не передбачають механічного заучування. Так, у результативній частині оновленої програми практично відсутні вимоги «знає», які вчителі розуміють, як просте відтворення вивченого напам'ять. Водночас, у оновленій програмі переважають результати «застосовує» узагальнені способи міркування (прийоми обчислення, плани розв'язування задач тощо), що передбачає певний шлях до їх одержання, що лежить у площині методики навчання.

Отже, назріла нагальна потреба у зміщенні акцентів з механічного заучування, наприклад, таблиць додавання та віднімання, множення та ділення, які складають основу початкового курсу математики, на їх дослідження, з'ясування наявних і прихованих зв'язків між окремими їх випадками, з метою відпрацювання з учнями потреби і здатності розглядати з різних боків ситуації, які можуть виникнути і у навчанні, і у реальному житті.

Виходячи з вище зазначеного, проблему наступності між формуванням математичних уявлень у дошкільників і навчанням математики в 1-му класі початкової школи, доцільно розглядати у змістовому та методичному аспектах. Змістовий аспект торкається реалізації принципу наступності у програмі з математики 1-го класу, а методичний – у методиках навчання, прийомах і методах роботи з дітьми.

Розглянемо змістовий аспект. Слід зазначити, що програма з математики 2011 повною мірою реалізовувала принцип наступності

між дошкіллям і навчанням математики в 1-му класі: в ній було враховано показники логіко-математичного розвитку дитини на передодні вступу до школи, прописані у Базовому компоненті дошкільної освіти та у програмі «Впевнений старт». Певні відхилення від реалізації наступності у термінології та змісті навчання, прослідковувались у програмі в редакції 2015 року. Так, у нормативних документах дошкільників використовувався термін «множина», у програмі з математики 2015 року, його було замінено на «сукупність». Діти у дошкільному віці вже вміють розрізняти просторові фігури, як-то куб, конус, циліндр, піраміду, кулю, а за програмою 1-го класу (2015 року) пропонувалося лише куб та кулю. В оновленій програмі 2016 року, замінено термін «сукупність» на «групу об'єктів», і першокласники на початку навчального року актуалізують всі відомі їм геометричні тіла: куб, конус, циліндр, піраміду, кулю.

Зміст навчання 1-го класу передбачає вивчення питань, які пропонувалися дошкільникам, як-то: числа від 0 до 10, цифри для запису чисел, послідовність чисел, лічба (кількісна та порядкова), склад чисел, арифметичні дії додавання та віднімання в межах 10, розв'язування задач; величини та одиниці вимірювання величин. Між тим, програмою передбачено приріст компетентності першокласників по цих питаннях, наприклад, шляхом включення у зміст навчання числового променя для ілюстрації послідовності чисел, а також способу порівняння чисел на основі їх прямування в натуральному ряді, і для ілюстрації виконання арифметичних дій додавання та віднімання тощо.

Аналіз оновленої програми 2-16 року свідчить про те, що з програми 1-го класу виключено розділ «Узагальнення і систематизація математичних уявлень, сформованих у передшкільний період», між тим його зміст (Ознаки предметів. Ознаки, пов'язані із поняттям величини) присутній у програмі 1-го класу. Це викликано тим, що Закон України №2442-VI «Про внесення змін у законодавчі акти із питань загальної середньої та дошкільної освіти», яким передбачена обов'язкова дошкільна освіта дітей старшого дошкільного віку, не діє повною мірою: діти приходять до школи не підготовленими, в них відсутні зазначені у Базовому компоненті дошкільної освіти і у програмі «Впевнений старт» показники логіко-математичного

розвитку, про що зазначала на сайті ed-era.com досить велика кількість вчителів.

Між тим, вчитель 1-го класу має враховувати і навчальні можливості та пізнавальні потреби підготовлених до школи першокласників, а тому, на визначеному програмою змісті, має пропонувати завдання, які передбачають дослідження об'єктів, вимагають виконання прийомів розумових дій тощо, а не вимагати від всіх учнів працювати лише на рівні Державних вимог до результатів навчальної діяльності учнів, визначених програмою, які до-речі, мінімізовано. Отже, врахування наступності між дошкільням і початковою школою вимагає реалізації диференційованого підходу до учнів: учні, які не досягли у дошкільньому віці, визначених нормативними документами, показників логіко-математичного розвитку – працюють на рівні обов'язкових результатів, а підготовлені першокласники – на вищому щаблі, що передбачено змістовою частиною програми.

***Анотація.** Скворцова Світлана Олексіївна. Оновлена програма «Математика. 1–4 класи» (2016 рік): реалізація принципу наступності між дошкільням і початковою школою. У статті розглянуто змістовий аспект реалізації принципу наступності у навчанні математики першокласників та формування м ло гіко-математичних уявлень і понять дошкільників. Наведено аргументи на користь того, що програма 2016 року більшою мірою враховує наступність між нульовим (дошкільня освіта) та першим (початкова освіта) рівнями Національної рамки кваліфікації.*

***Ключові слова:** наступність, дошкільня освіта, початкова освіта, математика, нова програма.*

***Аннотация.** Скворцова Светлана Алексеевна. Обновленная программа «Математика. 1 – 4 классы» (2016 год): реализация принципа преемственности между дошкольным учебным заведением и начальной школой. В статье рассмотрен содержательный аспект реализации принципа преемственности в обучении математике первоклассников и формированием логико-математических представлений и понятий дошкольников. Приведены аргументы в пользу того, что программа 2016 года в большей степени учитывает преемственность между нулевым (дошкольное образование) и первым (начальное образование) уровнями Национальной рамки квалификации.*

***Ключевые слова:** преемственность, дошкольное образование, начальное образование, математика, новая программа.*

***Summary.** Skvortsova Svetlana Alekseevna. The updated program 'Mathematics. 1 – 4th classes' (2016): realization of the principle of continuity between a preschool educational zavdeniye*

and elementary school. In article the substantial aspect of realization of a printsp of continuity in training in mathematics of first graders and formation of logical-mathematical representations and concepts of preschool children is considered. Arguments in favor of the fact that the program of 2016 more considers continuity between zero (preschool education) and the first (primary education) levels of the National frame of qualifications are adduced.

Keywords: *continuity, preschool education, primary education, mathematics, new program.*